

לתוהים על קנקן זה

התנ"ך הוא תעודת הזהות שלנו. התעודה הוצאה מזמן. על כן הצילום שלנו שהוטבע בתוכו שונה קצת, ויש אומרים: הרבה מאוד, מדמותנו היום. אלו נעורים! איזה מרץ! גם תום גם חולמנות וגם בטחון עצמי ברכוח. ולא לשוא מצויים שונאים-מקנאים, אך לפעמים גם יידיים, זמסתכלים בקלסתר פנינו היום, ושוב בדמות הטבועה בתעודת זהות, הנה והנה, משוים, ומפטירים, מי בשמחה מי בלעג ומי בצער: זה לא זה. זה זיוף.

ואז אנו מוציאים מיסמך אחר: את ספר ההיסטוריה שלנו, וזה הוא הפספורט שלנו, תעודת המסע שלנו, מאז ועד עתה, עם הרבה מאוד צילומי-ביניים, עם הרבה מאד אשרות-כניסה או אשרות-יציאה וגירוש, כתובים באותיות זהב, כתובים באותיות שחורות, כתובים באותיות דם. תארי כבוד ואותות קלון, חותמות מלכות וחומות עבדות, אך כולם-כולם, הצילומים והאשרות, המסעות והתוארים והכתמים: כולם-כולם מעידים: לא, לא זיוף.

זוהי תעודת זהות של אמת. זה ישראל לדורות, לגלגולים, לנסיבות רחוקות זו מזו, בתנאים חיצוניים משתנים, ואף-על-פי-כן: אותו עם עצמו, שקווי אופי ותכונות-יסוד (לטוב ולרע), והשקפות עולם ונטיות נפש, נשארו במהותו, כפי שהוטבעו בו.

יש ואנו מופתעים מקווי דמיון שמגלה אדם בא בימים לתווי פנים שהיו בו בילדותו וכאלו נעלמו. עם ישראל יותר מכל עם אחר בעולם מגלה קווי-יסוד כאלה, לטוב ולרע. וזאת נוסף על מחזורי מאורעות המצויים בתולדותיו יותר מאשר בכל עם אחר. ושיבתנו השלישית לארץ היא עד המלך. ועובדת היות ספר התנ"ך שבידינו ספר יסוד לנו ללמוד היסטוריה, אמונה, ספרות, חוק, עובדה זו היא עד נוסף, ועל פי שני עדים אלה קם ומתאשר דבר זה של המשמעות המיוחדת של דברי הימים שלנו בתודעתנו העצמית.

★

הנסיין, הנעשה בזאת, להגיש את התרחשות העבר בצורה של עתון מודרני, הוא מהפכני מיסודו. כל תיאור היסטורי טומן בחובו מדעת ושלא-מדעת נימות אקטואליות, באשר ההיסטוריה בכלל מעניינת אותנו, רק מפני ורק מצד שמעלליה ממשיכים לפעול עד ימינו, ומפני שיש דמיון בין ההתרחשויות אז והיום, או מפני שאנו מסוגלים להבין את העבר רק במידה שיש דמיון-מה למה שאנו רגילים בו, אלמלא זאת לא היינו מבינים את ההיסטוריה ואולי אף לא מעוניינים בה. ישנם היסטוריונים שאינם נמנעים במפורש להביא בספריהם אנאלוגיות מימינו לפרשיות מדיניות, צבאיות, כלכליות של העבר.

אולם "דברי הימים, חדשות העבר" הוא למעשה נסו של המחשה היסטורית על ידי הפיקציה העתונאית: כיצד היה משתקף מאורע פלוני אלמוני, או שעה פלונית אלמונית מן העבר, אילו היה קיים אז עתון כמו בימינו. הכוונה כמובן לעתון רציני ככל האפשר, המבחין בין חשוב וטפל וכן אובייקטיבי ככל האפשר, ואובייקטיבי אין פירושו חסר-עמדה, כי אם משקף מציאות והתרחשות מנקודת-ראות מוצהרת וברורה, תוך פרספקטיבה לבעית הבחנה בין החשוב לנו, לעם שלנו, לארץ שלנו לעיר שלנו, על רקע דברים רחוקים יותר.

המדיום הזה הקרוי עתון, בו באנו לתאר פרקים מסויימים בדברי ימינו, פתח אפשרויות נרחבות ועמן גם סיכונים רבים. הצד ההומוריסטי שבדבר, הבולט לעין-כל במבט ראשון, לגבי עושי-העתון חייב היה להסתוות עם כניסתם לתוכו, משמע רק עצם הרעיון יש בו מן ההומור. אך לאחר שעברת סף זה, נעשה הכל רציני, מתוך הזדהות מלאה עם תפקידם של עתונאים ופרשנים של הימים ההם. משמע, אנו באים לתת אינפורמציה ולהסביר, לשקף מציאות: אם הקוראים צוחקים, הרי הצחוק הוא פרי היותם מהיום, משמע, שהעתון צריך להיעשות כך, שאילו קראוהו באמת אנשי הימים ההם, לגמרי לא היו צוחקים, כי אם קוראים בו כפי שאנו קוראים בעתון שלנו היום. זה נתן לנו, לעושי העיתון, אם מותר להשתמש במונח זה, את המימד האמנותי, ממש כפי שזה לגבי השחקן שמאחורי הקלעים ואח"כ על הבמה.

הבעיה הבאה היתה קביעת המאורעות, פתחנו באברהם אבינו, כאבי האומה. כמובן שבמידה שהזמן קדום יותר, המאורעות וההסברים משוערים יותר, באשר לא תמיד ישנו בטחון כרונולוגי. הדבר החשוב ביותר היה תמיד להעמיד את מאורעות האבות והאומה בראשיתה על רקע מאורעות בעולם ובארץ על פי מיטב הידיעות המצוינות בידינו כיום. עתון חייב להיות יומי. נסיון דומה שנעשה לגבי תולדות ארה"ב, היה הרבה יותר קל: שם נדחסו לתוך גליון אחד כחמישים שנה, כשלפני כל ידיעה בא תאריך אחר. לא הקלנו על עצמנו את המלאכה, כי אם קבענו ממש שנה, חודש, יום, אף כי זה היה ממילא פיקטיבי או בגדר המשוער.

ולא די בקביעת מאורעות בתולדותנו ובתולדות העולם כקרובים בזמן. תחושת הפיקציה של הריאליזם נולדת רק כשמועבר הקשר ביניהם. המעשים לא התחוללו בחלל הריק ובנפרד. קשרים אלה הם כמובן בגדר השערה, כל אימת שלא נמסרו במפורש במקורות, אך זהו בדיוק מה שעושים כל ההיסטוריונים שאין בידיהם אלא עובדות בנפרד.

הצד האידיאי משתקף במאמרים ראשיים, כשדעות מנוגדות מוצאות ביטויין אם באגרות למערכת או במובאות מתוך עתונים אחרים.

השומת לב מיוחדת מוקדשת לכרוניקה קטנה או למודעות, באלה משתקפת המציאות היומיומית, אורחות חיים, במידה שהם ידועים לנו ממקורות או מגילויים ארכיאולוגיים.

לכל גליון ניתן, מחוצה לו כמובן, בהקדמת הספר, הסבר מפורט על בעיותיו.

★

המורה המשתמש בעתון או נותן אותו בידי תלמידים חייב לנהוג בו בזהירות לבל ישתבשו התלמידים בהבחנה בין מאורע ובין התוספות להסבירו. השתמשנו הרבה במינוחים מודרניים (כגון: אינפלציה, איסטרטגיה, בינלאומיות), שהם ודאי בגדר אנאכרוניזמים, אבל אם התוכן שהם מבטאים, היה קיים למעשה, לא היססנו לכנותו בשם מאוחר, בהתאם לקנקן כולו שהוא צורה מאוחרת. וגם בכך חייב המורה להזהר ולהזהיר את התלמידו.

והשתדלנו לקיים את מה שאמרו חז"ל: יש קנקן חדש והוא מלא ישן.

שהיין הישן שלנו הוא טוב, בכך אין ספק, ולואי וכלי חדש זה יהא ראוי לו ולא יפגם טעמו של הישן.